

การพันตอขาระดับใต้เข่า (Below knee stump bandaging)

รศ. นพ. สยาม ทองประเสริฐ
ภาควิชาเวชศาสตร์ฟื้นฟู
คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เอกสารคำสอนกระบวนวิชา: เวชศาสตร์ฟื้นฟู (พ.วพ. 516)

ระดับความสำคัญ: ต้องรู้

วัตถุประสงค์: เมื่อจบการเรียนรู้การสอนแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. พันตอขาระดับใต้เข่าได้

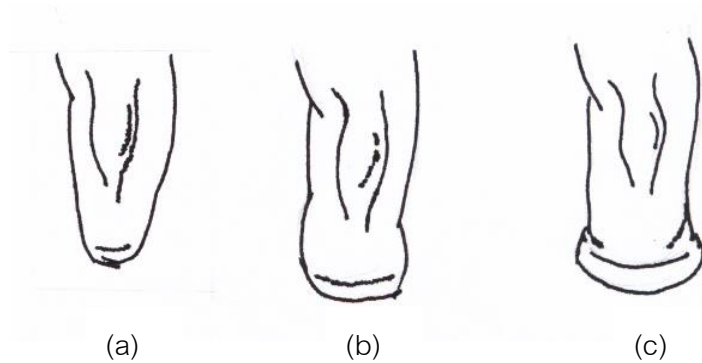
รูปแบบการเรียนรู้การสอน: ฝึกปฏิบัติ 1 ชั่วโมง

หนังสืออ่านประกอบ:

- สยาม ทองประเสริฐ. การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยแขนขาขาด. ใน: จักรกริช กล้าพจญ. เวชศาสตร์ฟื้นฟูสำหรับเวชปฏิบัติทั่วไป. เชียงใหม่: สุทินการพิมพ์, 2549: 157-65.
- สยาม ทองประเสริฐ. การฟื้นฟูผู้ป่วยเบาหวานที่ถูกลดขา. ใน: ฉัฐพงศ์ โฆษณนพันธ์. ตำราการป้องกันและรักษาโรคเท้าในผู้ป่วยเบาหวาน ฉบับ World Diabetic Foundation (WDF) ฉบับมูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย. เชียงใหม่: ทริค ชิงค์; 2556: 155-64.

บทนำ

การพันตอขาด้วยผ้ายืดด้วยวิธีการที่เหมาะสมจะทำให้ตอขาขุบวมและได้รูปที่เหมาะสมสำหรับการใส่กายอุปกรณ์เทียม โดยตอแขนระดับเหนือข้อศอกและตอขาระดับใต้เข่าควรเป็นรูปทรงกระบอก (Cylindrical shape) ส่วนตอแขนระดับต่ำกว่าข้อศอกและตอขาระดับเหนือเข่าควรเป็นรูปทรงกรวย (Conical shape)

รูปที่ 1 (a) conical shape, (b) cylindrical shape, (c) bulbous shape
(ที่มา: จักรกริช กล้าผจญ, บรรณานิการ. เวชศาสตร์ฟื้นฟูสำหรับเวชปฏิบัติ
ทั่วไป. สุทินการพิมพ์; 2549: 160)

วิธีการเลือกผ้ายืดและการดูแล

การเลือกขนาดผ้ายืดต้องเลือกให้เหมาะสมกับขนาดของตอแขน/ขา โดยมีหลักการ⁽¹⁾ ดังนี้

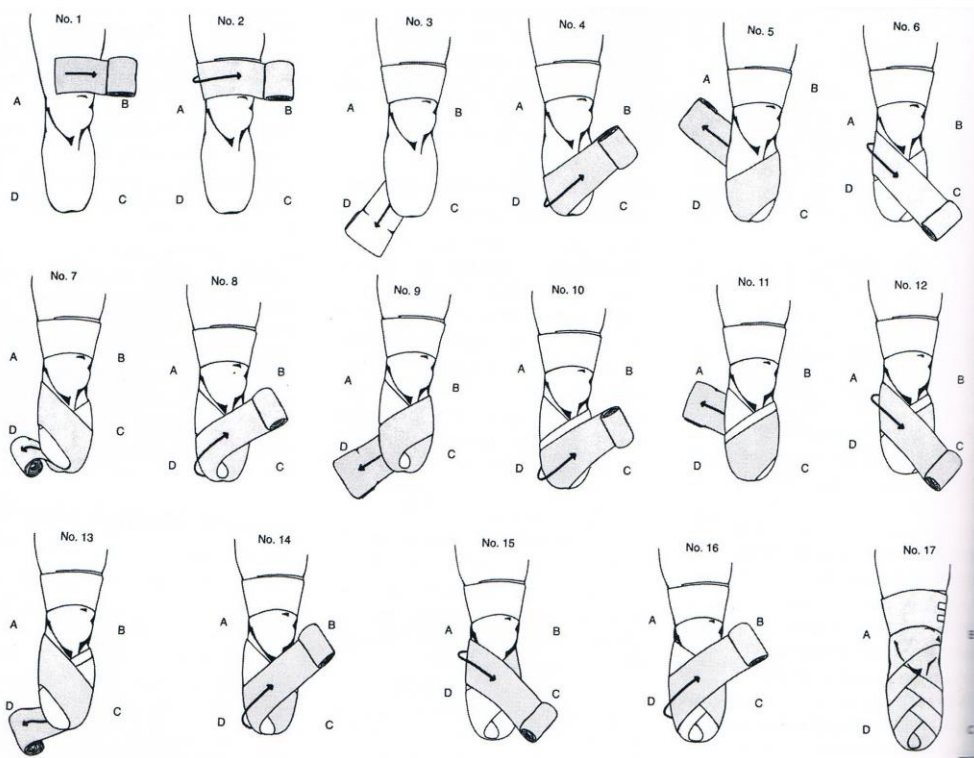
- ตอขาใต้เข่าใช้ผ้ายืดขนาด 4 นิ้ว สองม้วนเย็บต่อกัน
- ตอขาเหนือเข่าใช้ผ้ายืดขนาด 6 นิ้ว สองม้วนเย็บต่อกัน
- ตอแขนใช้ผ้ายืดขนาด 3 นิ้ว สองม้วนเย็บต่อกัน

ผู้ป่วยควรมีผ้ายืดอย่างน้อย 2 ชุด เพื่อที่จะได้ใช้สลับเปลี่ยนกันเวลานำผ้ายืดไปซัก เวลาซักผ้ายืดให้แช่ในน้ำสบู่หรือน้ำผงซักฟอก ไม่ควรขยี้แต่ให้ใช้การบีบ เวลาตากให้ตากในแนวราบ ไม่ปล่อยให้ย่นเพราะจะทำให้ผ้ายืดหมดสภาพเร็ว ถ้าผ้ายืดหมดสภาพแล้วควรเปลี่ยนใหม่

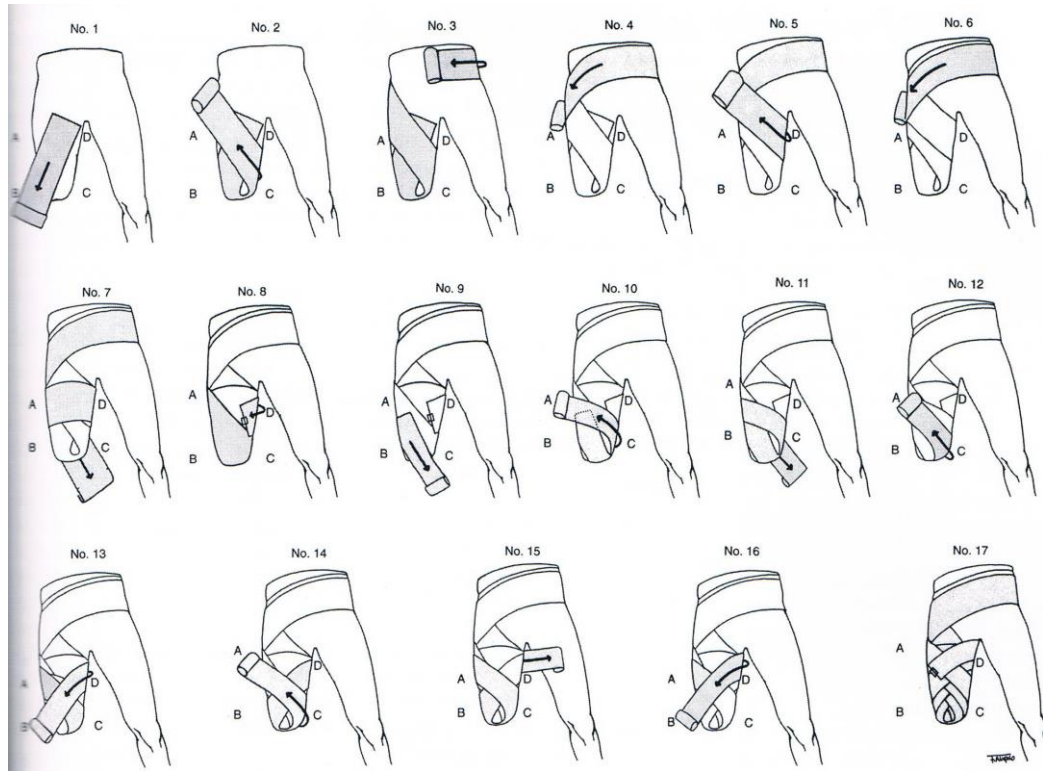
หลักการพันตอแขน/ขา⁽¹⁻³⁾

- ใช้เทคนิคการพันแบบรูปเลข 8 (Figure of eight) ไม่พันเป็นวงกลม (Circular turn) เพราะจะทำให้ส่วนปลายตอขวมได้ (bulbous shape)
- การพันควรพันเหนือข้อที่ถูกตัดขึ้นไปอีก 1 ข้อ (Anchoring) เพื่อป้องกันการหลุดของผ้ายืด และเว้นบริเวณข้อไว้เพื่อให้มีการขยับข้อได้

- พันให้ผ้าซ้อนทับกันประมาณสองในสามของความกว้างของแถบเดิม
 - พันให้กระชับบริเวณส่วนปลายมากกว่าส่วนต้นเพื่อป้องกันการบวมของปลายต่อ
 - ให้พันตลอดทั้งวันรวมถึงตอนนอน ยกเว้นตอนใส่กายอุปกรณ์เทียมกับตอนอาบน้ำ
- คลายผ้าออกและพันใหม่ทุก 4-6 ชั่วโมงหรือเมื่อรู้สึกว่ายาวหรือรัดแน่นเกินไป ถอดครั้งละไม่เกิน 15-20 นาที
- พันผ้าจนกว่าต่อขาหรือแขนจะยุบตัวพอสำหรับใส่กายอุปกรณ์เทียมได้ โดยสังเกตหรือวัดโดยเทียบกับข้างที่ปกติ หรือลองใช้นิ้วมือหยิบผิวหนังโดยควรหยิบได้พอกๆกับข้างปกติ
- ปกติต่อแขนใช้เวลาประมาณ 3-6 สัปดาห์ ส่วนต่อขาใช้เวลาประมาณ 6-10 สัปดาห์
- ในระยะแรกของการใส่กายอุปกรณ์เทียม ช่วงที่ถอดกายอุปกรณ์ออกยังต้องพันต่อขาหรือต่อแขนต่อ เพราะยังจะมีการบวมได้อยู่ ซึ่งจะใช้เวลาประมาณ 1 ปี ขนาดต่อจึงคงที่

รูปที่ 2 การพันต่อขาระดับใต้เข่า (ที่มา: Smith DG, Michael JW, Bowker JH, editors. Atlas of amputations and limb deficiencies: surgical, prosthetic, and rehabilitation principles, 3rd ed. AAOS; 2004: 600)

รูปที่ 3 การพันต่อขาระดับเหนือเข่า (ที่มา: Smith DG, Michael JW, Bowker JH, editors. Atlas of amputations and limb deficiencies: surgical, prosthetic, and rehabilitation principles, 3rd ed. AAOS; 2004: 601)

เอกสารอ้างอิง

1. สยาม ทองประเสริฐ. การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยแขนขาขาด. ใน: จักรกริช กล้าพจณ. เวชศาสตร์ฟื้นฟูสำหรับเวชปฏิบัติทั่วไป. เชียงใหม่: สุทินการพิมพ์; 2549: 157-65.
2. ศิริพร จันทร์ฉาย. การฟื้นฟูผู้ป่วยแขนขาขาด. ใน: ดุจใจ ชัยวานิชศิริ, วสุวัฒน์ กิตติสมประยูรกุล. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์; 2552: 155-64.
3. Gailey RS, Clark CR. Physical therapy. In: Smith DG, Michael JW, Bowker JH, editors. Atlas of amputations and limb deficiencies: surgical, prosthetic, and rehabilitation principles, 3rd ed. Illinois: AAOS; 2004: 589-619.